

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Tribunal Poenitentiae Sev Libri Dvo Prior De Poenitente Ut Reo Posterior De Confessario Ut Judice

Stoz, Matthäus

Anno M.DC.LXXXIX.

Art. 2. Quotuplex sot conscientia?

urn:nbn:de:hbz:466:1-37144

ciendum esse, quia honestum est, vel præceptum; aut non esse faciendum, quia inhonestum est, vel veritum. Pro quo melius intelligendo

3. Nota, ad conscientiam necessario præsupponi aliquam cogitationem intellectus de conditione & qualitate operis secundum se, eamque ut plurimum iudicativam, v. g. hanc hostiam, de qua nunc delibero, an adoranda sit, esse consecratam; hunc librum, quem cogito alteri donare, esse meum &c. Hoc verò iudicium non est Conscientia; solum enim speculative iudicat de objecto, & ideo vel est scientiæ, vel opinionis, vel fidei humanæ, vel erroris &c. Hoc autem iudicium formato sequitur in intellectu aliud iudicium dictans, quid agendum sit, vel non agendum. Et in hoc iudicio consistit propriè dicta Conscientia, & sic definitur solet: *Est actus intellectus, quo iudicamus aliquid hic & nunc agendum esse, vel fuisse, vel non, tanquam bonum vel malum.* Conscientiam autem in actu consistere, inde patet, quòd sit proxima regula præscribens opus; & reliqua, quæ paulò antè commemoravi munia, soli actuali cognitioni conveniunt; nam habitus remotè tantum seu media cognitione dirigit opus.

4. Ceterum hoc iudicium, in quo Conscientia consistit, est certum, ac evidens; supposito enim, quòd in objecto, circa quod versor, nulla sit, vel appareat inhonestas, nulla incedentia, non potest non esse evidens, actum, quo tale objectum amplectendum iudico, esse honestum, seu licitum. Præterquam quòd idem iudicium sit actus Prudentiæ, sive de in ea sit ordinis naturalis, sive superna-

turalis; hæc autem, cum sit virtus intellectualis, non potest, nisi ad actus veros disponere & inclinare.

ARTICULUS II.

Quotuplex sit Conscientia.

5. Conscientia variè dividitur. Et I. quidem in practicam & speculativam, de quibus paulò antè. II. in veram seu rectam: & falsam seu erroneam. Illa est iudicium invincibile de honestate objecti, cui si se voluntas accommodaverit, rectè & laudabiliter operabitur: & est, ut modò explicatum est, Prudentiæ. Illa verò est, quæ ex errore voluntario nata est, & est actuale iudicium Imprudentiæ.

6. III. Conscientia dividitur in probabilem seu opinativam, dubiam & scrupulosam. Hæc est vulgaris divisio Conscientiæ, desumpta ex illo de qualitate operis iudicio, quod dixi præsupponi ad Conscientiam, & eo præsupposito nasci aliud iudicium, dictans, quid stante tali opinione, dubio &c. agendum sit, quid non. Nemo enim est, qui, si circa objectum aliquod dubitet v. g. non experiatur in se hoc alterum iudicium practicum, quod dicitur, stante illo dubio, esse vel non esse operandum. Unde corrigendus esset familiaris ille loquendi modus, quo consuevimus Conscientiam appellare probabilem, dubiam &c. sed quia passim invaluit, tolerandus aliquantisper est, & retinendus.

7. Dices: hoc iudicium practicum non haberi ab omnibus; quia non omnes eliciunt tale iudicium, quo iudicent reflexè, ratione probabilis opinionis de honestate operis certum esse & indubitatum,

tum, hinc & nunc eam actionem esse licitam; ac proinde defectu hujus judicij multi damnandi sunt, qui juxta probabiles sententias operantur. Resp. Etsi multi sint, qui nesciant hoc judicium explicare, vel ad formam syllogisticam reducere; vix tamen etiam ullum esse, qui ratione utatur, & nesciat de suis actionibus judicare absque formidine & hesitatione, se bene operari, quando juxta cognitionem, quam assequitur, bona fide operatur, quod honestum videtur. Et qui hoc judicium ferre non potest, merito dici potest, non operari ex perfecta deliberatione humana.

8. IV. Dividitur Conscientia in consulentem seu suadentem, & in præcipientem vel prohibentem. Consulens est, quæ per modum consilij, & liciti dicitur, bonum & licitum esse aliquid facere, non tanquam necessarium, sed ut magis conveniens ad morum honestatem, & animæ salutem, v. g. virginitatem esse servandam, divitias erogandas pauperibus, ut via salutis sit expeditior. Præcipiens est, quæ per modum præcepti, vel prohibitionis dicitur, aliquid esse faciendum, vel omittendum sub præcepto, & cum obligatione ad peccatum, si secus fiat; quia id ita necessarium sit ad morum honestatem & animæ salutem: v. g. non esse mentendum, non pejerandum, parentes esse honorandos, vota implenda &c.

ARTICULUS III.

An, & ad quid obliget Conscientia?

9. Sermo est de Conscientia præcipiente, quam aliqui putarunt, non habere vim obligandi immediatè & ratione sui,

sed solum mediatè, vi alicujus alterius præcepti & legis, quam quasi promulgat instar alicujus nuntij vel præconis. Sed Bresser. lib. 1. c. 10. ex communi rectius docet, eam immediatè vi sua obligare; quia, etsi quandoque aliam legem promulget & applicet, aliquando tamen nullam aliam præter se intimat, ut cum versatur circa materiam lumine naturæ notam, de quo formetur unicum judicium practicum: quo casu peccatum erit contra illud agere: ergo vi sua obligat. Unde patet, Conscientiam non esse quasi nuntium & præconem alterius legis, sed esse quasi Vicarium seu Principem, cui Rex dederit potestatem, non tantum denuntiandi, sed etiam suo nomine & auctoritate obligandi: ita enim summus Legislator & Rex DEUS suas vires & auctoritatem Conscientiæ quasi delegavit, ut notat idem Bresser. n. 79. & l. 5. c. 6. n. 149.

10. Obligata autem Conscientia ad hoc, ut nihil contra eam agatur, ut constat ex illo. Rom. 14. omne, quod non est ex fide, peccatum est: id est, quod est contra dictamen Conscientiæ & judicium rationis, peccatum est, juxta communem SS. PP. & interpretum expositionem; cui consonat celebre illud Juristarum axioma, desumptum ex Cap. Omne. 28. q. 1. Quidquid est contra Conscientiam, ædificat ad gehennam.

11. Ceterum agere secundum vel contra Conscientiam, non est specialis virtutis, aut vitij; sed ejus, cujus est observatio vel transgressio legis, quam Conscientia proponit. Palus T. 1. tr. 1. D. 1. p. 3. n. 1. ex communi. Hinc in confessione non est specialiter explicanda circumstantia repugnantia cum Conscientia; sufficit,